

13.9.2021

Heidi Lehmuskumpu, yritysvastuu- ja viestintäpäällikkö, heidi.lehmuskumpu@ilmarinen.fi

Liina Aulin, viestintä- ja yhteiskuntasuhdejohtaja, liina.aulin@ilmarinen.fi

Karoliina Lindroos, vastuullisen sijoittamisen päällikkö, karoliina.lindroos@ilmarinen.fi

Terveen rahapelikulttuurin puolesta ry:n vetoomus Ilmariselle koskien Kesko Oyj:n vastuullisuutta ja rahapelaamista.

Terveen rahapelikulttuurin puolesta ry (TeRaPu ry) on pelihaittojen kokemusasiantuntijoiden perustama järjestö. Sen tarkoituksena on ehkäistä ja vähentää rahapelihaittoja, muuttaa Suomen rahapelikulttuuria ja -politiikkaa terveemmäksi ja vastuullisemmaksi sekä edistää rahapeliuottojen jaon oikeudenmukaisuutta ja läpinäkyvyyttä. TeRaPu ry on Suomen ainut veikkaushäviövaroista riippumaton pelihaittoja ehkäisevä järjestö.

Terveen rahapelikulttuurin puolesta ry

terapury@gmail.com

puh. 040 5838 699

PL 2

11101 Riihimäki

Vastuullisen sijoittamisen periaatteidenne (18.2.2020) ja Vastuullisen sijoittamisen käytännön ohjeistuksenne (21.1.2020) mukaisesti seuraatte omistamienne yritysten toimintaa ja tarvittaessa puututte niiden toimintaan vaikuttamisprosessien kautta (KPI 7 Aktiivinen ja vaikuttava omistaja). Olette myös sitoutuneet Principles of Responsible Investment (PRI) -periaatteisiin.

Ilmarinen on Kesko Oyj:n suuri omistaja. Terveen rahapelikulttuurin puolesta ry (TeRaPu ry) tuo tiedoksenne seuraavat Keskon toimintaan liittyvät asiat.

Rahapelaaminen Suomessa

Suomessa pelataan väkilukuun suhteutettuna kolmanneksi eniten maailmassa ja eniten Euroopassa. THL:n arvion mukaan rahapelaamisen haitoista kärsii läheiset mukaan lukien noin 900 000 ihmistä. Haitat ovat taloudellisia, terveydellisiä ja sosiaalisia ja aiheuttavat paitsi inhimillistä kärsimystä myös kustannuksia yhteiskunnalle. Ulkomaisten tutkimusten mukaan rahapelihaittojen kustannukset yhteiskunnalle ylittävät pelaamisesta saadut tuotot.^[1,2]

Puolet Veikkaukselle hävitystä rahasta on peräisin 2,5 prosentilta pelaajista. He ovat suurimmaksi osaksi ihmisiä, joiden sosioekonominen asema ja terveydentila on heikko ja joilla ei usein olisi varaa hävitä euroakaan. Hävitystä rahasta 70,9 % tulee toisen asteen koulutuksen omaavilta.^[3]

Tavallisimmat ympäristöt, joissa THL:n tutkimukseen vastanneet pelasivat rahapelejä vuonna 2019, olivat ruokakauppa tai kauppakeskus (55,1 %). Peliongelma on yleisin henkilöillä, jotka ansaitsevat 501 - 1100 euroa kuukaudessa.^[3]

Rahapeliautomaatit ovat koukuttavuudeltaan haitallisimpia rahapelejä. Ajan myötä säännöllisesti niillä pelaavista suurimmalle osalle kehittyy peliongelma.^[4]

Peliongelmaisia auttavan Peluurin mukaan 40 prosentilla heidän asiakkaistaan ensisijainen ongelmia aiheuttava peli on fyysinen automaatti, useimmiten kaupoissa, kioskeissa ja huoltoasemilla.^[5] Rahapeliautomaatteja pelaavat eniten vähävaraiset, eläkeläiset, työttömät ja terveysongelmista kärsivät ihmiset.^[6] Peliautomaatteja onkin sijoitettu eniten juuri pienituloisten asuinalueille. Raha-automaattipelaaminen on siis suurelta osin tulonsiirtoa heikompiosaisilta hyväosaisille.

Kesko valtakunnallisena uhkapelioperaattorina

Kesko profiloituu "Maailman vastuullisimpana kauppana", mutta toimii samaan aikaan valtakunnallisena uhkapelioperaattorina. Keskon noin 1 200 kaupasta 1 150 sisältää vähintään yhden peliautomaatin, vastaten 95 % kaupoista. Vuonna 2019 Keskon päivittäistavarakaupan viestintäjohtaja Mari Kalmari totesi Taloussanomien haastattelussa ^[7]: "Monesti pelikoneen puuttuminen johtuu siitä, ettei sille ole tilaa".

Vuonna 2021 Lidl päätti luopua rahapeliautomaateista liikkeissään. Valinta rahapeliautomaattien pitämisestä on siis täysin jokaisen kaupparyhmittymän oma. Mikään laki ei siihen velvoita.

Covid-19 pandemian suljettua peliautomaatit monet peliongelmissa kärsivät tunsivat suurta huojennusta ja helpotusta. Monet kertoivat jopa, että ensimmäistä kertaa moneen vuoteen kaupassakäynti on heille turvallista, eli että heidän ei tarvitse pelätä sortuvansa pelaamaan. ^[8]

Kesko rahapelaamisen arkipäiväistämisen pioneeri

Peliautomaatit kaupoissa ylläpitävät positiivista pelikulttuuria normalisoiden uhkapelaamista ja tekevät pelaamisesta irrottautumisen peliongelmaisille vaikeaksi. Niille altistuvat myös alaikäiset sekä muut haavoittuvassa asemassa olevat.

Vuonna 2005 Ruokakesko Oy ja Veikkaus Oy testasivat ensimmäistä kertaa Suomessa veikkauspelien myyntiä kaupan kassoilla. ^[9]

"Ruokakesko kartoittaa jatkuvasti uudentyyppejä ratkaisuja, joiden avulla voidaan tarjota asiakkaille palveluja mahdollisimman joustavasti. Nyt alkavassa pilotissa veikkaaminen onnistuu kätevästi ostoskäynnin yhteydessä kaupan kassalla."

Keskolla on 16 vuoden historia rahapelaamisen arkipäiväistäjänä tuoden ensimmäisenä rahapelit kaupan kassoille.

Kesko aggressiivinen rahapelien markkinoija

Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV) on vuonna 2019 laatinut selvityksen "Veikkauksen rahapelien markkinointi ja markkinoinnin vastuullisuus". ^[10] Yhtenä selvityksen teemana on markkinoinnin aggressiivisuus. Poliisihallitus on toistuvasti huomauttanut Veikkausta aggressiiviseksi myynninedistämiseksi tulkitsemistaan ilmiöistä.

KKV:n selvityksessä todetaan kaupparyhmittymien osuudesta seuraavasti:

”Toinen esimerkki aggressiiviseksi koettavasta mainonnasta on K- ja S-ryhmän päivittäistavarakauppojen kassojen ja info-pisteiden sekä R-kioskien lotto- ja veikkauspelien mainonta. Mainosten määrä saattaa olla niin suuri, että se saatetaan kokea aggressiivisena ja pelaamiseen painostavana. Egererin ym. (2018) raportissa huomautetaan, ettei jälleenmyyntipisteiden aggressiiviseksi koettava mainonta sovi ajatukseen rahapelaamisen hallinnasta.”

Peliongelmaista kärsiville rahapelimainonta aiheuttaa ahdistusta ja vaikeuttaa pelaamattomuutta. 87 % peliongelmaisista auttavan Peluurin asiakkaista kokee mainonnan liiallisena ja 60 %, että se lisäsi pelaamista. ^[11]

Peliriippuvuudesta kärsivälle jokaiseen ruokakaupassa käyntiin liittyy riski. Pelikoneiden kilinä ja valot herättävät aivojen mielihyvakeskuksen, voiton ja jännityksen odotus täyttää aivot. On pakko pelata. Kyse ei enää ole omasta valinnasta eikä vapaasta tahdosta. Liian monella jää ruoka ostamatta, kun rahat on hävitty jo kaupan aulassa.

Kaupan seinustalle sijoitetut rahapeliautomaatit ovat itsessään vilkkuvia mainoksia, jotka värikkäine piirroshahmoineen kiinnostavat myös lapsia. Lasten nähdessä ihmisten pelaavan he kasvavat pitämään rahapelaamista normaalina, arkiseen ruokaostoksilla käymiseen kuuluvana asiana.

Kesko ei halua muutosta

Kesko on antanut helmikuussa 2021 lausunnon ^[12] muutettavaan arpajaislakiin. Lausunnossa todetaan seuraavasti:

”Tunnistautuneena pelaamiseen liitettävissä olevat ratkaisut, muun muassa enimmäiskulutusrajat ja pelaajan itsensä asettamat pelikiellot ovat tehokas ja kohdennettu keino vähentää riskipelaamisen haittoja. Samanaikaisesti entistä parempi vastuullisen pelaamisen välineiden käyttöönoton kanssa on kuitenkin huolehdittava siitä, että pelaajakokemus satunnaisille, pienin panoksin pelaaville on mahdollisimman sujuva. Näin vältämme riskin siitä, että pelituotot vähenisivät ilman että pelihaitat osaltaan vähenisivät.”

Keskon huolena vaikuttaa olevan, että pelituotot vähenevät. Rahapelaamisessa kulutus ja haitat seuraavat toisiaan. Mitä enemmän ihmiset rahapelaavat, sitä enemmän he häviävät ja sitä enemmän seurauksena on ongelmapelaamista ja pelihaittoja. ^[13]

Rahapeliriippuvuus on sairaus, johon nimenomaan kuuluu kykenemättömyys asettaa itselleen rajoja.

Omavalvonnasta Kesko toteaa seuraavasti:

"Lakiehdotuksen 16a § mukaan laissa ei määriteltäisi omavalvontasuunnitelman yksityiskohtaista sisältöä, vaan sisäministeriön asetus antaa tarkempia säännöksiä omavalvontasuunnitelmien laatimisesta sekä sen sisällöstä ja toteuttamisesta. Asetusta valmisteltaessa on välttämätöntä neuvotella muun muassa kaupan alan yritysten kanssa; näin varmistetaan olemassa olevan osaamisen hyödyntäminen sekä asetuksen toimivuus kaupan arjessa. Nykyiset omavalvonnan välineet ovat jo hyvin riittävät, eikä asetuksessa tulisi asettaa merkittäviä lisävaatimuksia kauppojen omavalvonnalle."

Keskon viittaamat nykyiset omavalvonnan välineet eivät ole riittävät. Esimerkiksi alaikäisvalvonta on Veikkauksen omien testien mukaan pettänyt lähes 90 prosenttisesti. 2017 tehdyn Pakka-ostokokeiden mukaan 88 % nuorista pääsi pelaamaan rahapelejä kaupoissa ja kioskeissa ilman ikäraajatarkistusta.^[14] Vuonna 2019 jopa 41 prosenttia alaikäisistä pelasi rahapelejä.^[3]

Pakollinen tunnistautuminen ei poista velvollisuutta tarkistaa ikää. Ikärajan tarkistusvelvoitetta on vuonna 2020 nostettu aiemmasta 23 vuodesta 30 vuoteen. Arkikokemuksen havainnot ja myyjien kanssa käydyt keskustelut kertovat siitä, että alaikäisvalvonta on nyt jopa aiempaa heikompaa, koska henkilökunta luottaa tunnistautumisen estävän alaikäisten pelaamisen. Veikkauksen tammi-kesäkuun 2021 osavuosikatsauksen mukaan "Asiamiesmyynnin ikärajavaalvonnassa Veikkauksella on ollut enemmän haasteita."^[15]

Kolmantena kohtana lausunnossaan Kesko ottaa esille palvelujen tarjoamisen.

"Peliautomaatit mahdollistavat osaltaan lähikauppapalvelujen tarjoamisen. Peliautomaatit ovat erityisesti lähiöiden ja haja-asutusalueiden pienille lähikaupoille tärkeä tulonlähde ja asiakkaiden toivoma lisäpalvelu. Peliautomaatit ovat etenkin pienissä lähikaupoissa osa kaupan palvelu- ja tulonlähdekokonaisuutta, joka mahdollistaa pienten kauppojen kannattavuuden ja samalla K-ryhmälle Suomen laajimman läpikauppaverkoston ylläpitämisen. K-ryhmä 1 091 ruokakaupasta lähimarkkinassa (K-Market-ketju) toimii 769."

Osa kaupoista toimii uhkapelaamisen avulla. Kesko esittää lausunnon lopussa huolensa vähenevistä asiamiespalkkioista - ei siitä, millä tavalla ja keneltä raha on kerätty.

Eläkkeitä rahapelaamiseen

Vuonna 2019 rahapeleihin hävittiin lähes 1700 miljoonaa euroa. Siitä 31,4 % oli peräisin eläkeläisiltä, työttömiltä tai lomautetuilta.^[3] Vuonna 2020 summa oli covid-19 suljettua peliautomaatit pienempi, mutta edelleenkin puhutaan sadoista miljoonista euroista. Eläkevakuuttajana, asiakkaidenne ja eläkkeensaajien etuja ajavana on kyseenalaista, että eläkevaroja kanavoidaan päivittäistavarakaupoissa uhkapeleihin. Omistamanne Kesko edesauttaa ja hyötyy uhkapelitoiminnasta, on laiminlyönyt alaikäisvalvonnan, eikä haitat tietäen halua tilanteeseen muutosta.

TeRaPu ry pyytää Ilmarisen arvioivan Vastuullisen sijoittamisen periaatteidensa toteutumista

Ilmarisen Vastuullisen sijoittamisen käytännön ohjeistuksessa todetaan seuraavasti:

”Kansallinen lainsäädäntö ei aina ole riittävän vahvaa vastuullisuuden näkökulmasta ja siksi edellytämme sijoituskohteiltamme myös kansainvälisten normien noudattamista.”

Suomalainen rahapelikulttuuri ja lainsäädäntö ovat kansainvälisesti poikkeuksellisia. Väkilukuun suhteutettuna Suomi on rahapeliautomaattien sijoittelutiheydessä aivan kärkipäässä. Enemmistössä maailman valtioista rahapelikoneet on sijoitettu erityistiloihin kuten kasinoille. Missään muualla korkean riskin rahapeliautomaatit eivät saa olla päivittäistavarakaupoissa.

TeRaPu ry:n lisäksi rahapeliautomaattien poistamista kaupoista kannattavat rahapelitutkijat sekä useat muut rahapelihaittoja ehkäisevät ja rahapeliongelmissa kärsiviä auttavat järjestöt.^[16,17]

TeRaPu ry pyytää Ilmarisen arvioivan Vastuullisen sijoittamisen periaatteidensa toteutumista Keskon rahapelioperoinnin suhteen ja ryhtyvän mahdollisiin toimiin terveemmän ja vastuullisemman rahapelikulttuurin edistämiseksi.

Pyytäisimme Ilmarista ystävällisesti informoimaan TeRaPu ry:tä sähköpostitse arviointinne tuloksesta.

Lähteet

[1] Hofmarcher, Thomas; Gustafsson, Anna; Persson, Olf: Samhällets kostnader för spelproblem i Sverige. IHE rapport 2020:1. IHE: Lund.

https://ihe.se/wp-content/uploads/2020/01/IHE-Rapport-2020_1_.pdf

[2] Browne, M; Greer, N; Armstrong, T; Doran, C; Kinchin, I; Langham, E; Rockloff, M: The social cost of gambling to Victoria. The social cost of gambling to Victoria. 2017. Victorian Responsible Gambling Foundation, Melbourne.

<https://responsiblegambling.vic.gov.au/resources/publications/the-social-cost-of-gambling-to-victoria-121/>

[3] Salonen, Anne ym. 2020. Rahapelaaminen ja peliongelmat – Suomalaisten rahapelaaminen 2019. THL.

<https://www.julkari.fi/handle/10024/139636>

[4] Dow Schüll, Natasha 2012. Addiction by Design: Machine Gambling in Las Vegas. Princeton University Press.

[5] Lännen Media: Pelikoneet ovat kauppoille kultakaivos – Veikkaus maksanut S-ryhmälle kymmeniä miljoonia vuosittain

<https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/96460d2b-45f6-4a44-bad4-fcffe80ad637>

[6] Salonen, Anne H; Kontto, Jukka; Hannu, Alho; Castrén, Sari: Suomalaisten rahapelikulutus – keneltä rahapeliyhtiöiden tuotot tulevat? Yhteiskuntapolitiikka 82 (2017):5, 549–559.

<http://www.julkari.fi/handle/10024/135420>

[7] Yksi ruokakauppa tienaa keskimäärin 13 500 euroa peliautomaateilla – K-kauppias Petri kulkee vastavirtaan: "Meidän missiomme ovat toiset", 16.8.2019

<https://www.is.fi/taloussanomat/art-2000006207238.html>

[8] Pelikoneiden sulkeutuminen koronan vuoksi oli monelle ongelmapelaajalle helpotus – "Ensimmäistä kertaa vuosiin kaupassakäynti on heille turvallista ja rahaa jää myös ruokaan", MTV3, 17.06.2020

<https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/pelikoneiden-sulkeutuminen-koronan-vuoksi-oli-monelle-ongelmapelaajalle-helpotus-ensimmaista-kertaa-vuosiin-kaupassakaynti-on-heille-turvallista-ja-rahaa-jaa-myos-ruokaan/7849224>

[9] [Ruokakesko Oy ja Veikkaus Oy testaavat ensimmäistä kertaa Suomessa veikkauspelien myyntiä kaupan kassoilla. Keskon tiedote 06.06.2005](https://www.kesko.fi/media/uutiset-ja-tiedotteet/lehdistotiedotteet/2005/ruokakesko--ja-veikkaus-testaavat-veikkauspeleja-k-ruokakaupan-kassoilla/)

<https://www.kesko.fi/media/uutiset-ja-tiedotteet/lehdistotiedotteet/2005/ruokakesko--ja-veikkaus-testaavat-veikkauspeleja-k-ruokakaupan-kassoilla/>

[10] [Veikkauksen rahapelien markkinointi ja markkinoinnin vastuullisuus \(2019\). Kilpailu- ja kuluttajavirasto.](https://www.kkv.fi/globalassets/kkv-suomi/julkaisut/selvitykset/2019/kkv-selvityksia-5-2019-veikkauksen-rahapelien-markkinointi-ja-markkinoinnin-vastuullisuus.pdf)

<https://www.kkv.fi/globalassets/kkv-suomi/julkaisut/selvitykset/2019/kkv-selvityksia-5-2019-veikkauksen-rahapelien-markkinointi-ja-markkinoinnin-vastuullisuus.pdf>

[11] [Peliklinikan asiakkaiden rahapelaaminen, rahapelihaitat ja rahapelien markkinointiin liittyvät mielipiteet : Rahapelikyselyn 2016-2017 perustulokset yksinoikeusjärjestelmän uudistuksessa, Salonen, Anne; Lind, Kalle; Castrén, Sari; Heiskanen, Maria; Lahdenkari, Mika; Alho, Hannu \(2019\),](https://www.julkari.fi/handle/10024/137805)

<https://www.julkari.fi/handle/10024/137805>

[12] [Kesko Oyj:n lausunto luonnokseen hallituksen esitykseksi arpajaislain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta. 5.2.2021, https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/0aa46411-3997-4c7d-8fbb-3d809f705cc6/2edec549-d900-4cbf-ad64-1b6b7fc58534/LAUSUNTO_20210208072905.pdf](https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/0aa46411-3997-4c7d-8fbb-3d809f705cc6/2edec549-d900-4cbf-ad64-1b6b7fc58534/LAUSUNTO_20210208072905.pdf)

[13] [Sulkunen, P. et al. \(2019\). Setting limits: Gambling, science, and public policy. Oxford University Press.](#)

[14] [Helsingin kaupungin Pakka-ostokokeet \(2017\).](https://www.sttinfo.fi/tiedote/ostokokeiden-tulokset-alkoholin-osalta-parantuneet-rahapelien-osalta-tulokset-ovat-ennallaan?publisherId=60590302&releaseld=65768798)

<https://www.sttinfo.fi/tiedote/ostokokeiden-tulokset-alkoholin-osalta-parantuneet-rahapelien-osalta-tulokset-ovat-ennallaan?publisherId=60590302&releaseld=65768798>

[15] [Veikkauksen osavuositarkastus tammi-kesäkuu 2021.](https://cms.veikkaus.fi/site/binaries/content/assets/dokumentit/vuosikertomus/2021/veikkaus_osavuositarkastus_2021.pdf)

https://cms.veikkaus.fi/site/binaries/content/assets/dokumentit/vuosikertomus/2021/veikkaus_osavuositarkastus_2021.pdf

[16] [Sininauhaliiton Peluurin Vastuullinen arpajaislaki -kampanja](https://www.peluuri.fi/ajankohtaista/peliklinikan-arpajaislakikampanja-alkoi)

<https://www.peluuri.fi/ajankohtaista/peliklinikan-arpajaislakikampanja-alkoi>

[17] [Helsingin yliopiston CEACG-tutkimuskeskuksen lausunto arpajaislakiesitykseen.](https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/0aa46411-3997-4c7d-8fbb-3d809f705cc6/11040d78-d161-4e6f-9efc-183dca87c106/LAUSUNTO_20210205090101.pdf)

https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/0aa46411-3997-4c7d-8fbb-3d809f705cc6/11040d78-d161-4e6f-9efc-183dca87c106/LAUSUNTO_20210205090101.pdf